

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1433

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 881

Kitap Adı: Suddî'nin Tefsirine Hermenötik Bir Okuma

Book Title (English): A Hermeneutic Reading of Suddi's Tafsir

ISBN: 978-625-6123-34-2

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786256123342

Yazar | Author: Mesut TAY | orcid.org/0000-0001-6423-7929

Kurum | Institution: Bitlis Eren Üniversitesi

ROR ID: ror.org/00mm4ys28

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 244

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | November 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRH | İslam: teoloji, hukuk ve felsefe | Islam: theology, law & philosophy

BISAC: REL006710 | Din / Kutsal Kitap Çalışmaları / Tefsir ve Hermenötik |

Religion / Biblical Studies / Exegesis & Hermeneutics

THEMA: HRH | İslam: teoloji, hukuk, felsefe | Islam: theology, law, philosophy

LC: BP130.4 | Kur'an tefsiri (Tefsir) | Quranic exegesis (Tafsir)

Atf Bilgisi | Cite as: Tay, Mesut. *Suddî'nin Tefsirine Hermenötik Bir Okuma* – Ankara: Fecr Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Suddî'nin Tefsirine Hermenötik Bir Okuma

Mesut TAY

Ankara 2024

Yazar Hakkında | About the Author

Mesut TAY

1982 yılında Bitlis-Tatvan'da doğdu. Tatvan İmam-Hatip Lisesinde okudu. 2012 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2018 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalında yüksek lisansını tamamladı. 2017 yılında Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Temel İslam Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalına Araştırma görevlisi olarak atandı. 2022 Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalında doktorasını tamamladı. Halen aynı üniversitede Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Mesut TAY

He was born in Bitlis-Tatvan in 1982. He studied at Tatvan Imam-Hatip High School. He graduated from Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Theology in 2012. In 2018, he completed his master's degree in Van Yüzüncü Yıl University, Institute of Social Sciences, Department of Basic Islamic Sciences of Tafsir. In 2017, he was appointed as a research assistant at Bitlis Eren University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Fundamental Islam. He completed his doctorate in 2022 at Ankara University, Institute of Social Sciences, Department of Fundamental Islam of Tafsir. Currently at the same university, Assit. Prof. he serves as a member.

Kitap Hakkında

Suddî'nin Tefsirine Hermenötik Bir Okuma

Bu çalışmanın temel gayesi, tabiûn dönemi âlimlerinden olan İsmâil b. Abdurrahmân es-Suddî'nin tefsir metodolojisini tespit etmektir. Suddî'nin tefsir metodolojisini konu alan bu çalışma giriş, üç ana bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın konusu, kapsamı, amacı, yöntemi, çalışma konusunu ilgilendiren literatür ile Suddî'nin yaşadığı dönem, hayatı ve ilmi kişiliği hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Birinci Bölümde Taberî'nin Câmiu'l-Beyân ve İbn Ebû Hatim'in Tefsiru'l-Kur'âni'l- 'Azim adlı tefsirlerinde geçen Suddî rivâyetleri tespit edilmiştir. Taberî ve İbn Ebû Hatim tefsirleri, Suddî rivâyetleri bağlamında karşılaştırmalı analiz edilmiştir. İkinci Bölümde, Suddî tefsirinde anlama ulaşma yöntemi tespit edilmiştir. Bu bölümde anlama ulaşma yöntemini tespit etmek için Metin dışı veriler ve metin içi veriler ana başlıkları altında tefsir metodolojisi belirlenmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde, Hükümlere ulaşmada kullandığı tev'il-yorum yöntemi tespit edilmiştir. Bu bölümde kelâmî te'vil yöntemi ve fıkhi tev'il yöntemi ana başlıkları altında hükümlere ulaşma metodolojisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç bölümünde ise Suddî tefsir metodolojisine ilişkin tespitler ve neticelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân; Tefsir; Rivâyet; Te'vil; Suddî

About the Book

A Hermeneutic Reading of Suddi's Tafsir

The main purpose of this study is to determine the tafsir methodology of Ismā'il b. Abdurrakhmān es-Suddī who is a scholar of the "tabiūn" period. This study, which is about Suddi's tafsir methodology, consists of an introduction, three main sections, and a conclusion. In the introduction, general information about the subject, the scope, the goal, and the method of this research and literature about the research are given. In addition, period that Suddi lived, her life and scientific personality are generally mentioned.

In the first section, opinions by Suddi narrated by Tabarī in his book "Cāmiu'l-Beyān" and İbn Abī Khātim in his book "Tafsīru'l-Qur'āni'l-'Azīm" are determined. The tafsirs of Tabarī and İbn Abī Khātim were analyzed comparatively in the context of Suddi narrations. In the second part, the method used by Suddi to reach the meaning in his tafsir has been determined. His tafsir methodology was determined under main headings of non-text data and in-text data to designate the method of reaching the meaning. In the third part, the ta'wīl method, which was used by Suddi has been determined. In this section, under the main headings of the "theological ta'wīl" method and "legal ta'wīl" method the methodology of reaching the legal judgement has been determined. In the conclusion part, the determinations, and consequences of Suddi's tafsir methodology have been included.

Keywords: Quran; Tafsir; Rivayat; Ta'wīl; Suddi

*Bu alışmamı
merhum amcam Mehmet Sait Tay'a
ithaf ediyorum.*

TAKRİZ

Bilimde yol yürümeyi cazip ve ilginç kılan etkenler vardır şüphesiz. Bir kimse durup dururken o yola girmez. Çevresinde uyaranlar olmalı. Uyaranların başında aynı ortamda büyüdüğünüz, aynı atmosferi soluduğunuz büyükleriniz gelir. Belki benim hayatımda yaşadığım tecrübeden hareketle böyle düşünüyor olabilirim. Beni de etkileyen kişiler aile büyüklerimdi. Sevgili Babacığım, ilâhiyatçı amcalarım ve dayım galiba içimde kuvve olarak var olan okuma ve öğrenmeye dönük yönümü ateşlediler. Mesud da Sevgili Ağabeyi Hekim Tay'ın tuttuğu bilim yolunun çekiciliğine bigâne kalamadı. Hekim'in Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde lisansüstü akademik yolculuğunda edindiği zihinsel, bilgisel, düşünsel ve yöntemsel kazanımlar Mesud'u kaçınılmaz biçimde etkiliyordu şüphesiz. O da ısrarla ağabeyinin yolunda yürümek istedi. Lisansüstü dersleri aksatmamak için Bitlis'ten Ankara'ya aşkla ve coşkuyla geliyordu. Ankara İlahiyat'ın koridorlarının, dersliklerinin etkileyici havasını soluyor, kantindeki akran sohbetlerinin doyumsuz hazzını yaşıyordu. Hocaların odalarındaki bilim ve düşünce şölenlerinden alabildiğine pay almaya çalışıyordu.

Mesut Tay, akademik hayatımda doktora tez danışmanlığını yürüttüğüm son öğrencimdi. Mutlu bir tesadüf ki ilk doktora öğrencimin ismi de Mesut'tu. İlk doktora öğrencim Prof. Dr. Mesut Okumuş aynı zamanda Dr. Mesut Tay'ın hocalarından biriydi.

Elinizdeki bu çalışma tefsir alanında merhum İsmail Cerrahoğlu Hocamızın başlattığı erken dönem çalışmalarının geliştirilerek devamı niteliğindedir. Bilimsel çalışmalar, geleneği olan muhitlerde niteliklerini artırır. Dr. Mesut Tay da erken dönem tefsir çalışmalarının bir yenisini başarıyla ortaya koyarak Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'nın geleneğinde zikre değer yerini aldı. Kendisinden önce

Prof. Dr. M. Akif Koç, Prof. Dr. Mesut Okumuş, Prof. Dr. İsmail Çalışkan ve Prof. Dr. Esra Gözeler de erken dönem tefsirine ilişkin özgün bilimsel çalışmalar yapmıştı.

Elinizdeki kitap kuşkusuz tefsir alanında çalışan akademik camianın mensupları ve alana ilgi duyan meraklı okuyucularla buluşacak. Kitabın alana katkısına ilişkin birkaç söz yerinde olacak.

Çalışma, öncelikle Suddî'nin yaşadığı çevrenin psiko-sosyal, siyasal, kültürel ve ilmî yönlerini araştırmaya konu edinmesi ve somut sonuçlara ulaşmış olması bakımından fevkalade önemlidir.

İkinci olarak konunun ele alınışında yeni bir içerik kurgusuna sahip olması bakımından özgündür. Çalışmayı önceki araştırmalardan ayıran en kayda değer özellik bence bu özgünlüktür. Çünkü bu çalışmada müfessir olarak tanınan Suddî'nin literatürde yer alan açıklamaları, mahiyet ve amaç farklılıkları bakımından ince bir tasnife tabi kılınmıştır. Yani onun birinci dereceden kelimelerin anlamlarına ilişkin tefsirleriyle fikhî ve kelmâî yorumlarındaki yöntemsel farklar başarıyla tahlil edilmiştir. Bu da tefsir literatüründe yer alan ve -dikkatsiz bir bakış açısıyla- tefsir olduğu zannedilen malzemenin bir kısmının tefsirle ve tefsirin amaç ve yöntemiyle ilgisinin olmadığını altı çizilmiş olmaktadır. Bence tefsir tarihine dair çalışmalarda bu tür bir soyutlama ve sınıflandırma yönteminin başarıyla uygulanması tefsirle kelimeler ve fıkıh gibi diğer geleneksel disiplinlerin konu, amaç ve yöntemsel farkını da ortaya koyacaktır.

Bu kısa tespitlerden sonra Dr. Mesut Tay'ı gönülden kutluyor ve bundan sonra da daha nice başarılı ve özgün bilimsel çalışmaları kendisinden beklediğimi belirtmek istiyorum. Yüce Allah, onu bu yolda muvaffak kılsın.

Prof. Dr. Halis ALBAYRAK

İÇİNDEKİLER

TAKRİZ	9
ŞEKİL LİSTESİ	14
GRAFİK LİSTESİ	14
TABLO LİSTESİ	14
KISALTMALAR	15
ÖN SÖZ	17
GİRİŞ	19
1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	19
2. Kaynakların Değerlendirilmesi	20
3. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi	22
4. Suddî'nin Yaşadığı Dönem, Hayatı ve İlmi Kişiliği	23
4.1. Suddî'nin Yaşadığı Dönem	23
4.2. Suddî'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği	38

BİRİNCİ BÖLÜM

SUDDÎ'DEN NAKLEDİLEN RİVÂYETLERİN ANALİZİ	45
1.1. İbn Cerîr et-Taberî Tefsirinde Suddî Rivâyetleri	46
1.1.1. Taberî ve Tefsiri	46
1.1.2. Rivâyetlerin Sened Bağlamında İstatistik Dağılımı	47
1.1.3. Taberî'nin Suddî Rivâyetlerine Yaklaşımı	61
1.2. İbn Ebî Hâtim Tefsirinde Suddî Rivâyetleri	64
1.2.1. İbn Ebî Hâtim ve Tefsiri	64
1.2.2. Rivâyetlerin Sened Bağlamında İstatistik Dağılımı	66
1.2.3. İbn Ebî Hâtim'in Suddî Rivâyetlerine Yaklaşımı	74
1.3. Taberî ve İbn Ebî Hâtim Tefsirinde Geçen Suddî Rivâyetlerinin Karşılaştırılması	74
1.4. Taberî ve İbn Ebî Hâtim Tefsirlerinde Rivâyetlerin Analizi	77
1.5. Rivâyetlerin Sürelere Göre Dağılımı	78

İKİNCİ BÖLÜM

SUDDÎ'NİN ANLAMA ULAŞMA YÖNTEMİ	81
2.1. Metin Dışı Veriler	82
2.1.1. Tarihsel Nitelikli Olanlar	82
2.1.1.1. İsrâiliyat Kaynaklı Bilgiler	82

2.1.1.2. Esbâb-ı Nuzûl -----	93
2.1.1.3. Nuzûl Sürecini Konu edinen Tarihi Veriler -----	106
2.1.2. Dilsel Nitelikli Olanlar -----	113
2.1.2.1. Dil Bağlamı -----	114
2.1.2.2. Şiirle İstişad -----	117
2.1.2.3. Deyim ve Meseller -----	118
2.1.2.4. Kıraat -----	123
2.1.2.5. Hurûf-ı Mukattaa -----	126
2.1.2.6. Yabancı Dil Kökenli Kelimeler -----	128
2.1.3. Edebî Nitelikli Olanlar -----	130
2.1.3.1. Teşbih -----	131
2.1.3.2. İstiare (Mecaz) -----	132
2.1.3.3. Kinaye- Ta'riz -----	136
2.1.4. Anlam ve Yapı Bilgisi (Semantik ve Morfolojik) Nitelikli Olanlar -----	139
2.1.4.1. Mücmel -----	140
2.1.4.2. Müşkil -----	142
2.1.4.3. Müteşâbih- Muhkem -----	144
2.1.4.4. Mübhem -----	147
2.1.4.5. Âm- Hâs -----	150
2.1.4.6. Müşterek (Vücûh-Nezâir) -----	152
2.1.5. İlmi ve Teknik Nitelikli Olanlar -----	153
2.2. Metin İçin Veriler -----	157
2.2.1. Bağlam Dışı Âyetler -----	157
2.2.2. Siyâk- Sibâk -----	166

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUDDÎ'DE HÜKÜMLERE ULAŞMA YÖNTEMİ -----	169
3.1. Kelâmî Yorum Yöntemi -----	169
3.1.1. Re'yle Yorum Bağlamı -----	171
3.1.1.1. İman-Amel Münasebeti -----	171
3.1.1.2. Günah Meselesi -----	174
3.1.1.3. Ru'yetullah -----	181
3.1.1.4. Siyasal Te'vîl -----	184
3.1.2. Tarihi Nitelikli Olanlar -----	188
3.1.2.1. Müşrik -----	189
3.1.2.2. Münafık -----	192

3.1.3. Dil Bağlamı-----	195
3.2. Fıkḥî Yorum Yöntemi-----	198
3.2.1. Tarihi Nitelikli Olanlar -----	199
3.2.1.1. Tarihi Verilerle Ahkâm Âyetlerinin Analizi -----	200
3.2.1.2. Nesh Olgusu-----	203
3.2.2. Dil Bağlamı-----	214
3.2.3. Re'yle Yorum Yöntemi-----	216
 SONUÇ -----	 219
KAYNAKÇA -----	225
DİZİN -----	241

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Taberî Tefsirinde Geçen Farklı Varyantlar -----	49
Şekil 2: Taberî Tefsirinde Suddî Öncesi Rivâyetlerin Sened Zinciri -----	54
Şekil 3: Taberî Tefsirinde Suddî Sonrası Rivâyetlerin Sened Zinciri -----	58
Şekil 4: Suddî Öncesine Dayanan İsnadların Rivâyet Zinciri -----	71
Şekil 5: Suddî Sonrasına Dayanan İsnadların Rivâyet Zinciri -----	72
Şekil 6: Taberî, İbn Ebî Hâtim ve Vâhidî’de Suddî’den Nakledilen Sebebi Nuzûl Rivâyetleri (Rakamlar Rivâyet Sayısını Gösterir) -----	97

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Taberî tefsirinde Suddî rivâyetlerinin oranı -----	51
Grafik 2: Taberî tefsirinde Suddî’nin rivâyet alıp-verdiği râviler -----	51
Grafik 3: Taberî tefsirinde sahabe, tabiîn ve Suddî’ye dayandırılan rivâyetlerin oranı -----	53
Grafik 4: Taberî Başlangıç Kabul Edildiğinde Rivâyet Zinciri Sayısı -----	61
Grafik 5: İbn Ebî Hâtim Tefsirinde Suddî Rivâyetleri -----	66
Grafik 6: İbn Ebî Hâtim Tefsirinde Suddî’nin Rivâyet Alıp-Verdiği Râviler -----	67
Grafik 7: İbn Ebî Hâtim Tefsirinde Suddî Rivâyetlerinin Son Râviye Göre Dağılımı -----	69
Grafik 8: Taberî ve İbn Ebî Hâtim Tefsirlerinde Suddî Rivâyetleri -----	75
Grafik 9: Taberî ve İbn Ebî Hâtim Tefsirinde İsnadı Suddî Öncesine Dayanan Rivâyetlerin Oranı -----	75
Grafik 10: Taberî ve İbn Ebî Hâtim Tefsirlerinde Suddî’nin Rivâyet Alıp Verdiği Ortak Râvilerden Gelen Rivâyetlerin Oranı -----	76
Grafik 11: Taberî ve İbn Ebî Hâtim Tefsirlerinde En Fazla Rivâyet Nakleden Râvi Karşılaştırılması -----	77

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Suddî Rivâyetlerinin Surelere Göre Dağılımı -----	80
--	----

KISALTMALAR

b.	: Bin/İbn
bkz.	: Bakınız
by.	: Basım yeri yok
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Hız.	: Hazreti
m.ö.	: Milattan önce
ö.	: Ölüm
R.S.	: Rivâyet sayısı
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik Eden
trc.	: Tefcûme eden
T.S.	: Tekrar sayısı
tsz:	: Tarihsiz
vb.	: Ve benzeri